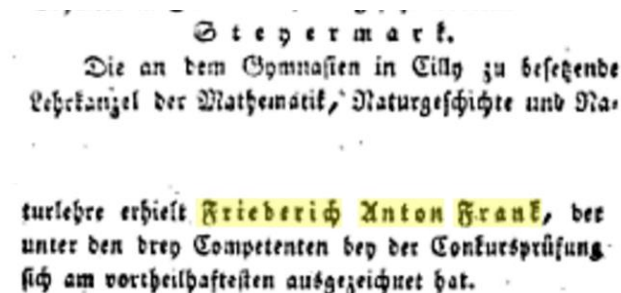

Dne 8. 7. 1842 je s hriba Jošt pri Kranju profesor Frank z izbrano družbo opazoval popolni Sončev mrk. Takrat je poučeval na Gimnaziji v Ljubljani (k. k. akademisches Gymnasium zu Laibach). Kje in kdaj se je rodil, je bil naše gore list, kaj in kje je študiral in kdaj je zaključil študij, od kod je prišel k nam, od kdaj do kdaj je natančno delal v naših krajih, kaj je poleg že znanega še pomembnega naredil v našem naravoslovnem in kulturnem prostoru, kam in kdaj je odšel iz Ljubljane, kje in kdaj je umrl – so vprašanja, ki večinoma nimajo odgovorov. Še najbolj je znano, kaj je naredil, kar pripoveduje njegova obsežna bibliografija. O njegovem življenju ne vemo praktično ničesar, o njegovem delu veliko. Še pred kratkim je bil prof. Frank v naši astronomski javnosti popolnoma neznan, zdaj je znan, predvsem po svojem opravljenem delu, vendar ostaja še vedno velik neznanec. Optimistično in potrpežljivo upamo, da se bomo v prihodnje dokopali do bistvenih podatkov o njegovem življenju. Pomagajte lahko tudi vi, ki berete ta prispevek.

Profesor Friedrich Anton Frank – znan neznanec

Povabilo k skupnemu raziskovanju

Profesor Frank je opazoval mrk z Jošta, zato sem najprej mislil, da je učil v Kranju in celo to, da je najbrž Kranjec. A sem se motil. Kmalu sem ugotovil, da je bil profesor gramatikalnih razredov na Gimnaziji v Ljubljani. Učil pa je že prej v Celju, saj se je pred kratkim našel zapis v *Vaterländische Blätter* iz leta 1812, kjer pod rubriko Štajerska piše, da je bil F. A. Frank kot najboljši na preizkušnji izbran med tremi kandidati na učiteljsko mesto na gimnaziji v Celju, in sicer za matematiko in naravoslovje (gl. spodaj).* Do podatkov o njegovem rojstvu in smrti pa se do zdaj še nisem uspel dokopati.

Domnevam, da naj bi bil rojen med letoma 1780 in 1790. V Ljubljani je najmanj od leta 1818 do leta 1842 (morda do leta 1844, ko je za to leto še uredil koledar; gl. še dalje) poučeval matematiko, naravoslovje (prirodoslovje), zgodovino naravoslovja in morda še kak predmet.** Okoli leta 1830 je bil stanovski kolega Prešernovega prijatelja, jezikoslovca in literarnega zgodovinarja Matije Čopa, ki je na Gimnaziji učil v humanitetnih razredih. Med drugim je bil tudi redni član cesarsko-kraljeve Kmetijske družbe za Kranjsko (vsaj od 1823 do 1844) in se je s članstvom tega združenja ponašal tako kot s svojo profesuro na gimnaziji. Umrl naj bi po letu 1844. Pri nas je torej preživel okoli 32 let in bil dejaven na več področjih, kjer je zapustil zaznavne sledi.

Zanimal se je za astronomijo, časomerstvo (koledar), meteorologijo, prirodoslovje, zgodovino, literaturo, ... Ves čas poučevanja je veliko pisal, tako članke iz naravoslovja, literarne oz. leposlovne zgodbe (basni, anekdote, ode, parodije, epigrame, balade,...) in knjige (priročnike) večinoma z astronomsko vsebino, uporabne za šolo in tudi splošno izobrazbo. Uredil je številne koledarje (kar 22 za leta od 1823 do 1844). Lahko bi rekli, da je bil specialist za sestavljanje in oblikovanje koledarjev. Poučeval in pisal je v nemščini.

Že dne 7. 9. 1820 je opazoval Sončev mrk in v časopisu Illyrisches Blatt poročal o vremenskih razmerah med mrkom. Leta 1839 je pisal o ljubljanski mestni uri. Dne 8. 7. 1842 pa je opazoval znameniti popolni Sončev mrk z Jošta in o njem poročal v Carnioliji in Illyrisches Blatt.***

Iz spodnjega poročila je razvidno, da je Frank postavil tudi termometer v Ljubljani in meril temperaturo.

G+1 0
 ★★★★★
 0 Recenzije
 Napiši recenzijo

Topographie der k. k.
 Provinzialhauptstadt Laibach, in
 Bezug auf Natur- und ...

35

Aus den in der Laibacher Zeitung wöchentlich bekannt gemachten, von Hrn. Prof. Friedrich Anton Frank seit dem J. 1820 angestellten Thermometer-Beobachtungen 1) ergab sich im Durchschnitte (1820 — 1829) eine mittlere Temperatur von

+ 8, 4° R.

für den ganzen Tag, und ihr entspricht genau die mittlere Temperatur des Abends. Denn es ist die mittlere Temperatur:

Früh:	Nachmittags 2 Uhr:	Abends:
+ 6, 5°	+ 10, 5°	+ 8, 1°

Kot že rečeno, je profesor Frank napisal precej knjig in spisov različnih vsebin. Bil je plodovit pisec na različnih področjih. Spodaj prikazujemo njegovo začasno bibliografijo, ki je vredna objave in branja. Nadaljnje raziskave bodo zagotovo odkrile še kaj novega. Tu pač objavljamo, kar je danes znanega o njegovem življenju in delu, da bi se vsaj to ohranilo.

* Informacijo je posredoval prof. dr. Marko Razpet, nov. 2015. Gl. sken! Z Zgodovinskega arhiva Celje sem tudi zvedel, da je v kroniki I. gimnazije v Celju v latinščini navedeno, da je Fr. Frank služboval na gimnaziji kot profesor matematike, zgodovine naravoslovja in samega naravoslovja (prirodoslovja) od leta 1812 dalje. Kot profesor na Gimnaziji v Celju leta 1812 je naveden tudi v Intelligenzblatt der jenaischen allgem. Literatur-Zeitung 1812, No. 37, str. 292 (splet).

** V SBL v 3. knjigi (1960-1971) na str. 552 piše: "Prof. Friedr. A. Frank iz Ljubljane (3. nov. 1818) želi podatke o Pribinovi državi." Zato lahko sklepam, da je bil leta 1818 že v Ljubljani. Več o njem ne piše, prav tako ga nima avstrijski biografski leksikon Wurzbach, Neue deutsche Biographie. V koledarjih se sam predstavi takole: Verfaßt von Friedrich Anton Frank, k. k. Professor am akademischen Gymnasium zu Laibach, und wirkliches Mitglied der k.k. Landwirtschafts-Gesellschaft in Krain.

*** S. Južnič in M. Prosen, *Astronomija na Slovenskem in slovenski astronomi na tujem (12.–21. stoletje)*, Didakta 2008, Radovljica, str. 146 in 147. Gl. tudi bibliografijo F. A. Franka.

Preliminarna bibliografija F. A. Franka

1820

- Die Decimalbruchrechnung auf eine sehr faßliche und kurze Art vorgetragen, Laibach, Bey W. H. Korn, 1820.
- Meteorologische Beobachtung während der grossen Sonnenfinsterniss am 7. September 1820, Illyrisches Blatt, 2, 1820, Nr. 37, str. 149-150.

1821

- Fabel, Der Rabe und der Wolf, Illyrisches Blatt, 3, 1821, Nr. 23, str. 92. (Fabula) Opomba. Basni "Krokar in volk" v slovenščini ni. Gre za zgodbo o volku, ki se obrne na krokarja, da bi z njegovo pomočjo pastirju uplenil ovco, pri tem dejanju pa se slabše godi krokarju kot volku, saj ga doleti hujša kazen.

1822

- Calendographie, oder: gründlicher Unterricht in Kalender-Wissenschaft: ein nützliches und angenehmes Gesellschaftsbuch für Studierende und nicht Studierende, absonderlich aber für die Jugend, Grätz, 1822, 120 str., 24 cm.

1823

- Nachricht, Illyrisches Blatt, 5, 1823, Nr. 45, str. 177-178. (O vodomerih na Ljubljani)
- Fabel, Der Hund und der Tiger, Illyrisches Blatt, 5, 1823, Nr. 9, str. 33-34. (Fabula)

1823 – 1844

- Kalender der k. k. Landwirthschafts-Gesellschaft in Krain für das Jahr ..., verfasst von Friedrich Anton Frank, Laibach: gedruckt und verlegt bey Kleinmayr. Jg. 1 (1823)-Jg. 22 (1844). Gotica. Dodano: Tabela vidnosti 13 zvezd v celotnem letu, ... Verfaßt von Friedrich Anton Frank, k. k. Professor am akademischen Gymnasium zu Laibach, und wirkliches Mitglied der k. k. Landwirtschafts-Gesellschaft in Krain. Uredil je torej 22 koledarjev.

Koledar za leto 1839.

1825

- Fassliche Anweisung zur Zeichnung der Netze für Erd- und Himmelskugeln, so wie für die gewöhnlichsten Projectionsarten der Planisphären, Welt-, Land- und Sternkarten, Laibach, 1825, 72 strani, 3 Tvl, 1 Tab.
- Rualdo und Laone (Eine Ballade), Illyrisches Blatt, 7, 1825, Nr. 1, str. 1-2. (Balada)
- Die Kaffeh-Gesellschaft (Ein Faschings-Schwank), Illyrisches Blatt, 7, 1825, Nr. 5, str. 17-20; Nr. 6, str. 21-24. (Leposlovje)
- Die Zerstörung von Troja (Eine Parodie), Illyrisches Blatt, 7, 1825, Nr. 8, str. 29-31. (Parodija)
- Die Lustfahrten auf dem Laibachflusse, Ein Gedicht in vier Gesängen, Illyrisches Blatt, 7, 1825, Nr. 10, str. 37-39; Nr. 11, str. 41-44. (Pesem z razlago in opombami)

1827

- Fassliche Anweisung zur Zeichnung der Netze für Erd- und Himmelskugeln, so wie für die gewöhnlichsten Projektionsarten der Planisphären, Welt-, Land- und Sternkarten. Mit zwey litogr. Tafeln und einer Tab. Laibach, Edler v. Kleinmayr, 1827. – VIII, 72 str. in priloga Mit 2 lith. gr. Tafeln u einer Tabelle, aus der Jeder, bloß mittelst eines Zirkels und Maßstabes, die gewöhnlichsten Arten der Planisphären oder Halbkugeln verzeichnen kann.

1828

- Anweisung zum richtigen Gebrauche der lithographierten allgemeinen Himmels-Karte. Grätz: [s.n.], 1828. Mit einer dazu lithograph. Himmels-Karte.
- Calendographie oder gründlicher Unterricht in der Kalender-Wissenschaft. Ein nützliches und angenehmes Gesellschaftsbuch für Studierende und nicht Studierende absonderlich aber für die Jugend. Nebst einer deutlichen Anweisung, wie ein Jeder an einer wie immer gestellten senkrechten Mauer ohne Mühe eine genaue Sonnenuhr selbst verzeichnen, u auch beym Mondscheine an selber die wahre Stunde der Nacht erkennen könne. Grätz, Tanzer, 1828.
- Der immerwährende Wand-Kalender oder kurz gefaßte Zeitrechnungs-Tabelle, mittels welcher man auf immerwährende Zeiten für jedes gegebene Jahr einen vollständigen Kalender mit einem Bild vor Augen hat. Verfasset von Fried. Ant. Frank, Professor in Laibach - Laibach: Gedruckt Bey Leopold Eger, 1828.
- Stereographischer Entwurf (osnutek) des gestirnten Himmelskarte vom Nordpol bis zum 40ten Grad, Graz 1828.

1829

- Der Tod à la Giraffe (Eine Faschings-Anecdote), Illyrisches Blatt, 11, 1829, Nr. 8, str. 29-30. (Anekdota)
- Epigramm, Illyrisches Blatt, 11, 1829, Nr. 30, str. 120. (Epigram)

1830

- Die Eiche und die Birke (Eine Fabel), Illyrisches Blatt, 12, 1830, Nr. 40, str. 157. (Fabula)

1832

- Zum Namensfeste Sr. Excellenze des Hochgebornen Herrn Joseph Camillo Freiherrn v. Schmidburg, Illyrisches Blatt, 14, 1832, Nr. 11, str. 41. (Z akrostihom: Joseph Cammillo Freiherr v. Schmidburg - oda)

1839

- Die Decimalbruchrechnung auf eine sehr faßliche und Kurze Art vorgetragen, 2te vermehrte und gänzlich umgearbeitete Auflage, Laibach, Gedr. U. Zu Haben Bei J. Blasnik, 1839.
- Stellung der hiesigen Stadtuhren, Illyrisches Blatt, 21, 1839, Nr. 6, str. 22-24. (Astronomski čas)

1842

- Die grosse Sonnenfinsterniss den 8. Juli 1842 in den Morgenstunden, Carniolia, 5, 1842, Nr. 8, str. 30-31, ilustr.
- Die grosse Sonnenfinsterniss den 8. Juli 1842 in den Morgenstunden, Illyrisches Blatt, 24, 1842, Nr. 23, str. 95-96, ilustr.
- Berichtigung, Illyrisches Blatt, 24, 1842, Nr. 27, str. 116. (O legi planetov ob Sončevem mrku 8.7.1842)

•••

Le kaj se je zgodilo s prof. Frankom po letu 1844, da je nenadoma utihnil? Je od takrat še kaj napisal? Kam je odšel? Kje in kdaj je umrl? Ne vem. To bo treba še raziskati. Pri tem lahko pomagate tudi vi. Jaz sem zbral, kar sem mogel.

Kranj, 23. 12. 2015

Marijan Prosen